

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio IV. Observationes in Collectionem Buchardi collatam cum Decreto
cæterisque Collectionibus Corporis Juris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

de Furto, criminisq; ejus pœnitentiâ agit, cum capitale est, & secus; apud *Gratianum* is est Canon 17. CAUS. XVII. QUÆST. IV. casusque exprimitur, quo delictum à Clerico admissum est. *Gratianus* Pœnitentiale Romanum, REGINO, Pœnitentiale simpliciter laudat. Cap. 266. exemplum simile suppeditat. Ad quadrupli restitutionem damnat eum, qui pecuniam Ecclesiæ furatus est; in duplum verò eum, qui plebis ærarium subripuit: Inscriptio fert ex *Lege Romanâ*. GRATIANUS, quem BALUZIUS laudat sub hoc *Can. 161. Can. 16. ibid.* CAUS. XVII. QUÆST. IV. idem dicit, adjicitque, eum, qui rem ad Ecclesiæ usum destinatam furatus erit, septem annorum pœnitentiâ subjiendum esse, quorum tres cum pane & aquâ transigentur. Laudat Pœnitentiale THEODORI.

Tertius est ejusdem Libri Canon, qui apud *Gratianum* occurrit, scilicet 49. quem REGINO, Ferrando Diacono attribuit. Eum *Gratianus* refert *Can. 23. Dist. I. de Pœnit.* & laudat sub nomine AUGUSTINI. Correctores autem Romani notant, eum è variis ejus Patris laciniis invicem confutis esse coagmentatum. In eo probatur, Homicidium tam consilio & verbo, quam facto admitti.

Cæterum, quamvis apud *Gratianum* magna foret copia Canonum REGINONIS Canonibus consentaneorum, inde concludi non posset, illum hujus Scriptoris Collectione usum fuisse; constat enim, BURCHARDUM ex hac plusquam 600. Canones desumpsisse; partimque à *Gratiano Burchardum* transcriptum fuisse. Itaque BURCHARDUS hujus convenientiæ fons immediatus esse potest.

Collectionis inscriptio fontes, è quibus derivata est, indicans, Conciliorum & Decretorum Pontificum solum expressam mentionem facit: plura tamen Capita desumpta sunt è Patribus S. BASILIO, HIERONYMO, AMBROSIO, AUGUSTINO, ISIDORO, Legibus Romanis, Pœnitentialibus THEODORI, BEDÆ, sed præcipuè è Capitularibus Regum Franciæ, in quo exemplum præbuisset *Gratiano* videtur, qui generali nomine Canonum (qui Conciliorum specialis fœtus sunt) complexus est quæcumque laudat è Pontificibus, Patribus, Autoribus Ecclesiasticis, Legibusque Sæcularibus.

SECTIO IV.

Observationes in Collectionem BURCHARDI collatam cum DECRETO cæterisque Collectionibus Corporis Juris.

CONSTAT *Gratianum* magnam Canonum copiam ex BURCHARDO, vel immediatè descripsisse, vel mediatè ex IVONE hauriendo, qui illius Exscriptor fuit, ut *Nota* marginales probant. Idem efficiunt crebra exempla, quæ ex eo laudat ANT. AUGUSTINUS in suis de *Emendatione Gratiani* Dialogis. *Gratianus* tamen BURCHARDUM nusquam laudat nominatim, nec IVONEM, à quo longè plura desumpsit; duxit enim opportunius fore, si Canones cum inscriptione, quam in illis Autoribus habent, referret; tanquam si eos à fontibus desumpsisset; ex quibus illi hauserant. Fortè Autographa, quibus illi usi sunt, ipse non habebat. Ut ut sit de causis hujus silentii, atque optionis, quâ, neglectis fontibus, rivulos prætulit, hæc ejus Operi valdè nocuit; sic enim earum Collectionum menda in DECRETUM irrepsere. Hujus facti probationem continent laudati *Dialogi*. BALUZIUS in sua Præfatione in hos *Dialogos* num. XXIX. notavit etiam, illud esse unam è causis mendarum *Gratiani*. Adversus id, quod diximus, nempe, BURCHARDUM nusquam nominatim à *Gratiano* laudari, objici nequit *Can. 1. Dist. LXXIII.* Licet enim Textus hic à BURCHARDO primam originem ducat, *Burchardus*que ipse in eo loquatur, quippe, qui est *Exeat perpetuum* ab eo Episcopo cuidam Sacerdoti suæ Dioceseos concessum, quo eum alii Episcopo donat, is tamen non refertur sub nomine *Burchardi*, sed sub hac Inscriptione, ex *Nicænâ Synodo*, quia cum BURCHARDO contendit Con-

cilium hoc ejus generis Epistolarum formam præscripsisse.

Autor Primæ veterum Collectionum in eo *Gratianum* secutus non est. BURCHARDUS enim laudat nominatim, *Cap. 2. de sponsâ duorum. Cap. 1. de frigidis. & Cap. 9. de accusat.* Per B. L. 19. enim significat hunc Autorem, ut observat ANT. AUGUSTINUS in hos Textus. Hi in Collectionem Gregorianam cum Titulis isdem migraverunt, cum hoc discrimine, quòd BURCHARDI nomen corrumpitur, dicaturque ex BROCHARDO *Cap. 2. de sponsâ duor. ex Brochardico* in reliquis.

Collectionis Inscriptio notabilis est. In ea fit mentio, 1. Divisionis ejus in XX. Libros. 2. Fontium, è quibus desumpta est, scilicet Conciliorum, Decretorum Patrum Orthodoxorum & Synodorum variarum Nationum. 3. Amplitudinis Argumenti, quidquid ad Officia Ecclesiastica pertinet, veteresque Ecclesiarum usum complectentis.

Sub finem Præfationis distinctiùs indicat BURCHARDUS Collectionis suæ fontes, dicendo, cam è Canonibus, qui Corpus Canonum vocantur, esse desumptam; 2. è Canonibus Apostolorum; 3. è Conciliis Ultra-Marinis; 4. è Conciliis in Germaniâ, Calliâ, & Hispaniâ habitis; 5. è Decretis Pontificum; 6. è Scripturis Evangelicis & Apostolicis; 7. è Veteri Testamento; 8. è Libris S. GREGORII; 9. è SS. Patribus HIERONYMO, AMBROSIO, AUGUSTINO, BENEDICTO, BASILIO Magno, ISIDORO. 11. è Pœnitentiali Romano, & Pœnitentialibus THEODORI & BEDÆ.

Difficile est detegere, quid intelligat per Collectionem, quam Corpus Canonum vocat, & quam distinguit ab aliis fontibus. Dici nequit, eam esse primam DIONYSII *Exigui* Collectionem, quoniam hæc Canones Apostolorum continet, & Concilia Ultramarina, sub quibus Germaniæ Incola Canones Africanos, atque Occidentales comprehendere debebat. Dici etiam nequit, hanc Collectionem esse Secundam *Dionysii*; quoniam hæc nihil aliud, quam Decreta Pontificia complectitur, quæ BURCHARDUS nominatim distinguit à Corpore Canonum, quod affirmat esse primum Collectionis suæ fontem. Dici nequit, eum per illud Corpus intelligere Collectionem *Isidori*, quæ nomen hoc ob molem suam meretur, sæpiùsque à BURCHARDO adhibetur; ea enim omnes Canonum species comprehendit, quos *Burchardus* à Canonibus Corpus Canonum dictis distinguit. Fortè illo verbo intelligit omnes Collectiones Canonum, suæ Anteriores, quarum singulæ nomen Corporis Canonum, perinde ac *Codicis Canonum* gerere possunt; sed maxime insigniores, quæ erant DIONYSIANÆ & ISIDORIANÆ, illis multò amplior, pluraque continens Concilia & Decreta Pontificum, anteriora vel posteriora iis, quæ illa continebant.

Ut ut sit, constat pluribus retrò Sæculis extitisse Collectionem Corpus Canonum dictam, cujus fit mentio *Can. 1. Dist. XIX. si Romanorum*, desumpto ex Epistolâ NICOLAI I. ad Episcopos Galliæ, in quâ nititur probare, Decretales Prædecessorum SIRICII rejici idcirco non posse, quòd à Corpore Canonum abessent, in toto *Codicis Canonum Corpore*. Corpus hoc ab *Isidori* Collectione discrepat, quæ has Decretales complectebatur, nec aliud est, quam Collectiones DIONYSIANÆ, in quarum alterâ compilatæ sunt Decretales Pontificiæ, in alterâ verò collecti sunt plerique Canones Sæculo VI. Anteriores. Controversia inter Pontificem & Galliæ Episcopos agitata, in eo vertebatur, quòd illæ antiquæ Decretales non erant in Codice, qui cæteras continebat, quamvis ejus Compiler seu Autor declaret, se diligenter collegisse, quascumque Romanis in Scripsiis reperit. De hoc Canonum Corpore fit sermo *Can. 1. Dist. XX.* in quo LEO IV. ad Pontificatum an. 847. evectus, enumerat quidquid in illo continetur, & jubet, illud in Judiciis usurpari, sicque declarat, illud esse Codicem Ecclesiasticum tam Civilem quam Criminalem. De eodem Corpore fit mentio in Inscriptioe Canonum 9. & 10. CAUS. XXVII. QUÆST. I. quæ expressè *Codicem Canonum* commemorat laudat.

laudatque Decreta INNOCENTII juxta numerum, quem habent in *Dionysiana* Pontificiorum Decretorum Collectione.

De eodem Corpore Canonum intelligi potest inscriptio *Cap. 2. de Prabend.* In prima veterum Collectionum & in *Gregoriana*, sic ea concipitur ex Corpore Canonum; hoc enim caput partim desumptum est à *Can. 6. Concilii Calcedonensis* in *DIONYSIANA* Collectione contento.

Credibile est præterea, quòd quotiescùmque Concilia Sæculis V. VI. & VII. posteriora remittunt ad Corpus Canonum, credibile est, inquam, quòd illa remittunt ad Collectionem *Dionysianam*, aliumve Codicem, qui eos contineat; alias difficile esset assignare causam hujus remissionis. Sic interpretari possumus *Can. 18. Concilii Braccarensis II. an. 563. habiti, & Can. 3. Concilii Toletani IV. an. 633.* Eodem modo intelligi potest *Cap. 1. de Constit.* à Concilio *Meldensi* an. 843. desumptum, quod jubet, in actionibus & Judiciis Canonum Statuta custodiri: in quo congruit cum laudato *cap. 1. Dist. XX.*

Denique, Regula hæc proponi potest: scilicet, quotiescùmque Collectores Canonum laudant Decreta Pontificum à *Dionysio* collecta, juxta numerum, quo distinguuntur in ejus Collectione, tunc eos eam ipsam Collectionem laudare. Plura laudationum ejusmodi exempla apud BURCHARDUM occurrunt *LIB. VIII. Cap. 2. 8. 12. 13. 15. 29. 34. 79.* Cæteri Libri similia exempla suppeditant, quæ facile reperientur ab eo, qui hos lustrabit Libros.

Noscitur etiam, Collectores à Collectione *Dionysiana* Decreta Pontificum desumpsisse, cum eorum *Epistolas, laudant* juxta numerum, quem ibi obtinent. Itaque, cum *Gratianus* laudet *Epistolam INNOCENTII I. ad VICTRICIUM* Episcopum Rothomagensem, velut *Secundam* ejus Pontificis, *Epistolamque* ejusdem ad *EXUPERIUM*, velut *Tertiam* ejusdem, concludi debet, eum à Compilatione *Dionysiana* Decreta ejusmodi desumpsisse; quoniam ibi illum ipsum ordinem obtinent. Hæc observatio producenda est ad Decreta *Epistolæ ad FELICEM* Nucerensem Episcopum, quam laudat, ut *Quartam*, & quæ sub pari numero collocatur apud *DIONYSIUM*. Hujus facti probationes inspicere possunt ope *primi Indicis* in *DECRETUM*, in quo *Epistolæ* ejus Pontificis, eodem, quo in Collectione *DIONYSIANA*, modo ordinantur, & prout à *Gratiano* laudantur. Plura laudat *Gratianus* Concilia, quæ in nullâ, quam BURCHARDI Collectione reperiuntur: ex eo proinde excerptis, quod ex iis laudat, nisi fortè ipsa laudet Ivo eodem modo, quo *Gratianus*; Talia sunt Concilia apud *Alteim, Erphosfurt, & Salingsstad* habita. Mendosa in Concilio *Eliberitanum* *LIB. I. cap. 6.* Decreta XII. refert huic Concilio falsò à *Burchardo* attributa, subque eodem nomine à *Gratiano* laudata, & validè attributionis falsitatem probat. Ea referuntur *Tom. I. CONC. p. 1038. ad 1041.* cum indicatione locorum *Gratiani, Ivonis, Burchardi*, qui ea retulere.

Sunt apud *Burchardum*, sicut apud *GRATIANUM*, *Summa* falsæ circa Canones; quorum exemplum insignius est in *Summâ Can. 3. Lib. 1.* Canon jubet, ut non detur Metropolitanano nomen Principis Episcoporum, aut Summi Sacerdotis, sed ut vocetur tantum Episcopus Primæ Sedis: *Summa* fert, Romano Pontifici dandum non esse Summi Sacerdotis nomen, sed Episcopi Primariæ Sedis, sicque accommodatum est Episcopo, Primæ Sedis Ecclesiæ Universalis id, quod de Episcopo, Primæ Sedis uniuscujusque Provinciæ dictum est. *Canon hic est 6. Concilii Africani*, quod est Collectio Conciliorum Africanorum iisdem constans Canonibus, quibus Codex Ecclesiæ Africanæ; exceptis tamen *XXXIII.* qui conditi fuere in Concilio *Cartaginensi* an. 419. in quo facta fuit Collectio Canonum Conciliorum Africanorum *Concilium Africanum* nuncupata, *CONC. Tom. II. p. 1068. col. 2. sub medium Can. 34.* à quo incipit hæc Collectio, (ut docet Nota marginalis) usque ad *Can. 120.* exclusivè continuata, qui primus est Canon Concilii *Milevitani* ad Collectionem hanc non pertinentis.

Tom. I.

SECTIO V.

Observationes in Collectionem IVONIS Carnotensis, collatam cum Collectionibus CORPORIS JURIS.

HÆC Collectio amplior est Collectione BURCHARDI, hæc autem amplior, quam Compilatio REGINONIS, & sic deinceps hæc anterioribus diffusior est.

Discrimen necessarium à duabus causis proveniens. Prima est, quòd Collectores posteriores Collectionum præcedentium omissiones, hiatusque detegentes, ad eas supplendas incubuere: secunda, quòd in intervallo duas inter Collectiones elapso, plures condantur Canones non contemnendi, quos adjiciendo esse sibi concilii sunt; undè fit ut Collectio, *Gratiani, Ivonis* Compilatione longè amplior sit. Hæc autem observatio restringenda est ad Collectiones universales, quæ complectuntur Canones omnium Sæculorum Autori suo anteriorum. Quoad enim Collectiones certo spatio circumscriptas, illæ temporis, quo proponuntur, proportionales sunt; eodem ferè modo se habent eæ, quæ ad certas Regiones aut certa Argumenta restringuntur. Ob abterutram rationem Collectiones *Gratiani* posteriores ejus Compilationis minùs amplæ sunt, totque hujus facti sunt exempla, quot sunt Collectiones *Gregorianam* præcedentes. Ipsa etiam *Gregoriana*, quamvis à *Quinque* præcedentibus coaluerit; *Decreto* angustior est; quod multo faciliùs agnosci potest erga Collectiones subsequentes, *Sextum, Clementinas, Extravagantes*, tam *JOANNIS XXII.* quam *Communes*. Nec obstat quòd *Juris veris Epitome*, ab *ANT. AUGUSTINO* composita, *Decreto Gratiani* amplior sit; id etenim ortum est: ex eo, quòd hæc complectatur omnes Collectiones duodecim priorum Sæculorum & aliquot annorum *Decimi tertii*, minutionemque enumerationem, quam alia quælibet contineat. Autor putavit, fore, ut multiplicatæ subdivisiones multam lucem Argumentis afferrent, idèque magnam *Titulorum* copiam dedit; undè hoc etiam nascitur commodum, quòd tædio obviam itum sit, quod longa Canonum series numero solo distinctorum parere potest: vitium quod apud *REGINONEM, BURCHARDUM, IVONEM, Carnotensem*, & in pluribus aut *Questionibus* *DECRETI Gratiani*, nec non in *Capitularium* Libris offenditur.

Quod de additionibus ab *IVONE* factis ad *Collectanea BURCHARDI* diximus, patet ex *Decretalibus LEONIS IX. GREGORII VII. PASCHALIS II. ALEXANDRI II. URBANI II.* Canonibusque Conciliorum, sub iis Pontificibus habitorum, quos Compilationis suæ inseruit: item ex curâ, quâ Eucharistiæ Argumentum maximè Præsentiam Realem & Transsubstantiationem enucleavit, Traditionisque ope utramque probavit. Ivo proinde ac cæteri Canonum Collectores, qui seriem Argumentorum secuti sunt, illorum *Datam* suppressit, putans eam non nisi in Collectionibus Temporum ordini congruis esse necessariam: undè fit, ut, licet tres priores *Epistolæ*, quæ sunt in Collectione *Dionysii*, ibi *Datam* adjunctam habeant; sit, inquam, ut eas absque *Data* laudet, sicut cæteras ejusdem Pontificis, quæ *Datam* in Collectione non habent. Quod de *Decretis* illius Pontificis dicitur, extendi debet ad *Decreta* reliquorum Pontificum, quæ sunt in eadem *Dionysii* Collectione, quarum alia *Datam* habent, alia secus.

Idèò autem hic Autor *Datam* *Canonis I. Concilii Confluentini*, quem laudat *Par. X. Cap. LXVI.* adjicit, quòd eum à *BURCHARDO* *Lib. VII. Cap. XXX.* desumpserit, qui *Canon* jungit Præfationem Concilii, quæ, propter circumstantias in eâ notatas, ipsi magnam autoritatem conciliare poterat. Hæc ratio eò probabilior est, quòd idem Autor *Part. III.* tres ejusdem Concilii Canones referens, eorum diem & Annum omittit (*Can. 280. 281. 284.*) nec remittit ad locum, in quo diem ejus Concilii expressit. Fortè Autores illi Epocham illius